

ІНТЕГРАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНСЬКИХ ВИШІВ

Бережна Н.Г., керівник навчального відділу Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, к.т.н., доц. кафедри транспортних технологій і логістики Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Волкова Т.В., к.т.н., доц. кафедри транспортних технологій Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Кутья О.В., ст. викл. кафедри транспортних технологій і логістики Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Якобс Денніс, викладач професійного коледжу (dual study) фах економіки та політики, в м. Мюльхайм ан дер Рур, Німеччина
Алла Лазаренко, випускниця магістратури, фах машинобудування університету м. Дюссельдорф, інженер розробник в Thyssenkrupp, Німеччина

Анотація. У роботі представлено досвід запровадження дуальної освіти у закладах освіти Німеччини. Особливості подвійного навчання в коледжі та університеті. Виявлено ряд проблем, які виникають як зі сторони закладів освіти так і зі сторони здобувачів та фахових підприємств.

Ключові слова: Дуальна освіта, навчання, університет, заклад вищої освіти, коледж, заклад фахової передвищої освіти, здобувач, студент, професія, фахівець.

Останнім часом в Україні набуло активізації запровадження у закладах фахової передвищої та вищої освіти дуальної форми здобуття освіти. У 2019 році було підписано наказ МОН від 15.10.2019 №1296 «Щодо запровадження пілотного проекту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» [1].

Згідно звіту [2], роботу із популяризації поняття «дуальна освіта», адаптації німецького досвіду до українського контексту на

рівні фахової передвищої та вищої освіти з метою створення законодавчо-нормативних рамок та уніфікації «правил гри» на державному рівні розпочато в рамках проєкту Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні (ФФЕ), започаткованого 2013 року в партнерстві з Українською Асоціацією Маркетингу (УАМ) та низкою закладів освіти і роботодавців. У проєкті 2019 року взяли участь 23 заклади вищої освіти (ЗВО) та 10 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО). Із запланованого це складає відповідно 85% щодо ЗВО та 59 % щодо ЗФПО. І лише 63 % ЗВО та 35,3% ЗФПО здійснювали підготовку здобувачів за дуальною формою освіти (ДФО). Інші учасники проєкту запланували переведення студентів на навчання за ДФО на 2020-2021 н.р.

Згідно пункту 10, статті 9, Закону України «Про освіту», дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [3].

Дуальна освіти для отримання професії у Німеччині дуже популярна. В такій формі навчання найбільше зацікавлені профільні підприємства і організації. Для них здобувачі професії – це недорога робоча сила, в якій завжди є потреба. Студентам, під час навчання на підприємствах, платять мінімальну заробітну плату, це дозволяє керівництву отримати чималу економічну вигоду. Зазвичай, пропозицій для поєднання навчання з роботою, від профільних підприємств для здобувачів освіти більше ніж бажаючих навчатися. Тому, здобувач, серед існуючих варіантів, має право обирати де він хоче навчатися практичним навикам професії. У свою чергу, дуальна форма освіти також популярна і серед здобувачів освіти, тому що вже під час навчання є можливість заробляти гроші і отримувати практичний досвід роботи за фахом. Після закінчення навчання керівники підприємства можуть запропонувати залишитися кращим слухачам, якщо в таких фахівцях є потреба. Але найчастіше, підприємство знову звертається до навчального закладу з пропозицією надання можливості здобувачам поєднувати теоретичне та практичне навчання на базі їхньої організації.

В свою чергу, профільна організація чи підприємство, яке задіяно у дуальній освіті, повинно надати відповідні приміщення (кімнати, класи)

та фахівця з напрямку за яким буде відбуватися навчання. Виходячи з того, що підприємства зацікавлені в дуальній формі освіти і більш якісній підготовці фахівців галузі, вони інвестують кошти у покращення матеріальної бази навчального закладу. В якості спонсорської допомоги, вони виступають з пропозиціями оформлення спеціальних класних приміщень (навчальних аудиторій) в закладі освіти.

Після закінчення навчання здобувачі складають випускні іспити, які спочатку проходять на фаховому підприємстві, а потім у навчальному закладі. Захист випускної роботи відбувається у вигляді презентації перед спеціальною комісією. У складі комісії чотири особи. Два члени комісії – це представники профільної галузі зі сторони практичної підготовки (з підприємства) того територіально регіону, де відбувалося навчання і двоє – з навчального закладу. Найчастіше, головою комісії з захисту випускних робіт призначається фахівець-практик.

Є дві моделі впровадження дуальної освіти, які залежать від професії. Форми погоджуються з профільним підприємством та відповідним навчальним закладом.

Перша модель: два-три дні здобувачі навчаються в коледжі, а наступні два-три дні на профільному підприємстві.

Друга модель: блочна. Два тижні теоретичного навчання у закладі освіти. Чотири наступні тижні присвячені набуттю практичних навиків у профільній організації.

На сайті професійного коледжу на навчальний рік для кожної професії розміщується блочний план занять [4]. Термін навчання залежить від спеціальності. На рис. 1 надано план уроків для підготовки Fachinformatiker/in (ІТ спеціалістів). Найчастіше, термін навчання за дуальною формою освіти на отримання професії строго регламентовано і складає 3,5 роки. Але є винятки для складних професій.

Розклад представлено у вигляді блоків. Кожному року навчання відповідає колір блоку. На рис. 1 перший рік навчання позначено голубим. Кількість днів теоретичного навчання у коледжі для першокурсників складає 68. Другий рік навчання – синій колір. У коледжі слухачі навчаються впродовж 65 днів. Останньому, третьому року навчання, відповідає зелений колір і його тривалість безпосередньо у закладі освіти складає 56 днів на рік. Світло-голубим кольором

позначені канікули, зелено-сірим – вихідні дні, розовим – свята. Один день навчання складає 7-8 годин на день.

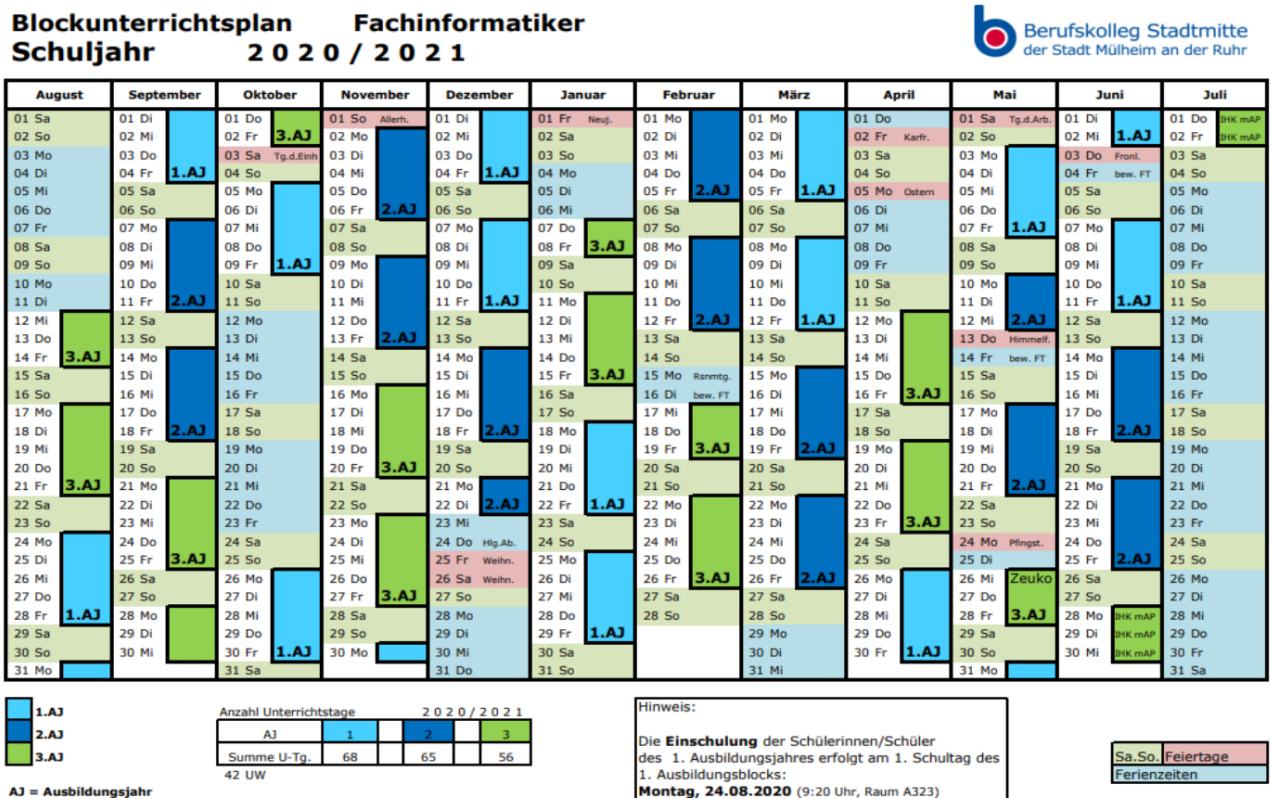

Рис. 1 – Блочний план навчання з використанням дуальної освіти для Fachinformatiker/in

Згідно плану дуальної освіти, в коледжі навчання проходить лише в ті дні, які позначені відповідним року навчання кольором. Усі інші дні, за виключенням канікул та вихідних, навчання відбувається на профільному підприємстві з яким укладено договір.

Приклад плану розкладу для Chemielaborant/in (хіміків) наведено на рис. 2 [5]. Для отримання цієї складної професії термін навчання складає 3,5 роки плюс півроку на підготовку до випускних екзаменів і написання випускної роботи.

Здобуття освіти за дуальною формою навчання в університетах Німеччини відносно новий напрямок отримання вищої освіти. Найчастіше зустрічається у приватних закладах вищої освіти. Пояснюється це нефіксованим терміном навчання для отримання ступеня бакалавра чи магістра у німецьких закладах освіти. Відрахувати сту-

дента з університету Німеччини можна лише після третьої невдалої спроби скласти екзамен (залік) з предмету.

Отримання диплома відповідного рівня освіти характеризується набранням здобувачем необхідної кількості кредитів. Вільний вибір студента дозволяє обирати дисципліни для вивчення, спираючись на календар проведення занять з того чи іншого предмету викладача та, якщо є, умов з її опанування.

Blockunterrichtsplan Chemielaboranten Schuljahr 2020 / 2021

August	September	Oktober	November	Dezember	Januar	Februar	März	April	Mai	Juni	Juli
01 Sa	01 Di	01 Do	01 So	01 Di	01 Fr	01 Mo	01 Mo	01 Do	01 Sa	01 Di	01 Do
02 So	02 Mi	02 Fr	02 Mo	02 Mi	02 Sa	02 Di	02 Di	02 Fr	02 So	02 Mi	02 Fr
03 Mo	03 Do	03 Sa	03 Di	03 Do	03 So	03 Mi	03 Mi	03 Sa	03 Mo	03 Do	03 Sa
04 Di	04 Fr	04 So	04 Mi	04 Fr	04 Mo	04 Do	04 Do	04 So	04 Di	04 Fr	04 So
05 Mi	05 Sa	05 Mo	05 Do	05 Sa	05 Di	05 Fr	05 Fr	05 Mo	05 Mi	05 Sa	05 Mo
06 Do	06 So	06 Di	06 Fr	06 Mo	06 Mi	06 Sa	06 Sa	06 Do	06 Do	06 So	06 Di
07 Fr	07 Mo	07 Mi	07 Sa	07 Mo	07 Do	07 So	07 So	07 Mi	07 Fr	07 Mo	07 Mi
08 Sa	08 Di	08 Do	08 So	08 Di	08 Fr	08 Mo	08 Mo	08 Do	08 Sa	08 Di	08 Do
09 So	09 Mi	09 Fr	09 Mo	09 Mi	09 Sa	09 Di	09 Di	09 Fr	09 So	09 Mi	09 Fr
10 Mo	10 Do	10 Sa	10 Di	10 Do	10 So	10 Mi	10 Mi	10 Sa	10 Mo	10 Do	10 Sa
11 Di	11 Fr	11 So	11 Mi	11 Fr	11 Mo	11 Do	11 Do	11 So	11 Di	11 Fr	11 So
12 Mi	12 Sa	12 Mo	12 Do	12 Sa	12 Di	12 Fr	12 Fr	12 Mo	12 Mi	12 Do	12 Mo
13 Do	13 So	13 Di	13 Fr	13 Mo	13 Do	13 Mi	13 Sa	13 Di	13 Do	13 So	13 Di
14 Fr	14 Mo	14 Mi	14 Sa	14 Mo	14 Do	14 So	14 So	14 Mi	14 Fr	14 Mo	14 Mi
15 Sa	15 Di	15 Do	15 So	15 Di	15 Fr	15 Mo	15 Mo	15 Do	15 Sa	15 Di	15 Do
16 So	16 Mi	16 Fr	16 Mo	16 Mi	16 Sa	16 Di	16 Di	16 Fr	16 So	16 Mi	16 Fr
17 Mo	17 Do	17 Sa	17 Di	17 Do	17 So	17 Mi	17 Mi	17 Sa	17 Mo	17 Do	17 Sa
18 Di	18 Fr	18 So	18 Mi	18 Fr	18 Mo	18 Do	18 Do	18 So	18 Di	18 Fr	18 So
19 Mi	19 Sa	19 Mo	19 Do	19 Sa	19 Di	19 Fr	19 Fr	19 Mo	19 Mi	19 Do	19 Mo
20 Do	20 So	20 Di	20 Fr	20 Mo	20 Do	20 Mi	20 Sa	20 Do	20 Do	20 So	20 Di
21 Fr	21 Mo	21 Mi	21 Sa	21 Mo	21 Do	21 So	21 So	21 Mi	21 Fr	21 Mo	21 Mi
22 Sa	22 Di	22 Do	22 So	22 Di	22 Fr	22 Mo	22 Mo	22 Do	22 Sa	22 Di	22 Do
23 So	23 Mi	23 Fr	23 Mo	23 Do	23 So	23 Mi	23 Di	23 Fr	23 So	23 Mi	23 Fr
24 Mo	24 Do	24 Sa	24 Di	24 Do	24 So	24 Mi	24 Mi	24 Do	24 Sa	24 Di	24 So
25 Di	25 Fr	25 So	25 Mi	25 Fr	25 Mo	25 Do	25 Do	25 So	25 Di	25 Fr	25 So
26 Mi	26 Sa	26 Mo	26 Do	26 Sa	26 Di	26 Fr	26 Fr	26 Mo	26 Mi	26 Do	26 Mo
27 Do	27 So	27 Di	27 Fr	27 So	27 Mo	27 Do	27 Sa	27 Di	27 Do	27 So	27 Di
28 Fr	28 Mo	28 Mi	28 Sa	28 Mo	28 Do	28 So	28 So	28 Mi	28 Fr	28 Mo	28 Mi
29 Sa	29 Di	29 Do	29 So	29 Di	29 Fr	29 Mo	29 Mo	29 Do	29 Sa	29 Di	29 Do
30 So	30 Mi	30 Fr	30 Mo	30 Do	30 So	30 Mi	30 Di	30 Fr	30 So	30 Mi	30 Fr
31 Mo	31 Do	31 Sa	31 Di	31 Do	31 So	31 Mi	31 Mi	31 Do	31 Mo	31 Do	31 Sa

1.AJ
2.AJ
3.AJ
4.AJ

Anzahl Unterrichtstage 2020 / 2021	
AJ	
1	60
2	58
3	58
4	18
Summe U-Tg.	42 UW

Hinweis:
Die **Einschulung** der Schülerinnen/Schüler des 1. Ausbildungsjahres erfolgt am **12.08.2020**

Sa. So.
Feiertage
Ferienzeiten

AJ = Ausbildungsjahr

Рис. 2 – Блочний план навчання з використанням дуальної освіти для Chemielaborant/in

Тобто, «дисципліну 1» можна вивчати лише у зимовому семестрі будь-якого року навчання і студенти записують її до свого індивідуального плану навчання на зиму, не прив'язуючись до групи, потоку чи року навчання. Або «дисципліну 5» викладають у літньому семестрі, але її вивчення можливе лише після складання іспиту або заліку з «дисципліни 4». Тому, здобувач спочатку планує опанувати навички з «дисципліни 4», а вже потім «дисципліни 5».

Складність оформлення договорів, на надання дуальної освіти в німецьких університетах, пов'язана з оплатою праці студентів під час

проходження практичної частини навчання на підприємстві. У зв'язку з тим, що нормативно законодавством Німеччини не встановлено строків отримання вищої освіти за рівнями бакалавр та магістр, підприємство не розуміє скільки необхідно витратити коштів на отримання (оплату роботи студента на підприємстві в період практичного навчання) спеціаліста. Тому, завданням навчального закладу є надання можливості здобувачу поєднувати теоретичне і практичне навчання, шляхом дуальної освіти. У свою чергу, студент займається пошуком підприємства, яке погодиться укласти з ним такий договір.

Ініціаторами встановлення двосторонньої співпраці між закладом освіти України та роботодавцем, згідно [2], в більше ніж 50% ставали ЗВО і в 21% ЗФПО. Роботодавці ініціювали дуальну освіту відповідно в 6% та 35%.

Таким чином, дуальна освіта дає можливість здобувачу отримати:

- практичні навички професії;
- офіційну заробітну плату в період навчання;
- знайомство з провідними фахівцями галузі;
- працевлаштування за спеціальністю.

Заклад освіти в свою чергу завдяки тісній співпраці під час узгодження плану навчання за дуальною формою освіти, отримує інформацію щодо проблем галузі; практичного досвіду професіоналів; обрання напрямку теоретичних та практичних досліджень; можливість впровадження на підприємстві інновацій і розробок науково-педагогічних працівників закладу освіти; можливість проведення експериментів у галузевому полі; працевлаштування випускників. Підприємству надається можливість залучати науковців та студентів для вирішення практичних питань; отримання недорогої робочої сили; за необхідності, заповнення вакансій за рахунок вибору кращих студентів-дуальщиків.

Звичайно, існує ряд проблем. Найважливішими з них є нормативно-правова сторона під час укладання трьохстороннього договору, щодо співпраці закладу освіти-підприємства-здобувача; узгодження навчального плану з обраним представником галузі; затвердження порядку зарахування набутих на підприємстві практичних навичок; оплата профільною організацією роботи здобувача під час здійснення

практичної частини навчання; виділення фахівця з підприємства, відповідального за набуття практичного досвіду здобувачем та ін..

Література

1. <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-zaprovadzhennya-pilotnogo-proektu-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti-z-pidgotovki-fahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti>
2. Аналітичний звіт за результатами першого року проведення експерименту із запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти відповідно до наказу МОН від 15.10.2019 №1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / О. Давліканова, Т. Іщенко, А. Чайковська. – Київ, 2020. – 96 с
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. <https://www.bkmh.de/wp-content/uploads/pages/docs/public/unterrichtsplanung/Blockzeiten-Fachinformatiker-2020-21.pdf>
5. <https://www.bkmh.de/wp-content/uploads/pages/docs/public/unterrichtsplanung/Blockzeiten-Chemielaboranten-2020-21.pdf>